

10 Σεπτεμβρίου 2013

Τα τρωκτικά βλάπτουν σοβαρά τη γεωργία (Β')

Επιστήμες / Γεωργία - Κτηνοτροφία

Νικόλαος Γ. Εμμανουήλ, Καθηγητής Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Μεταξύ των διαφόρων ζωικών εχθρών (έντομα, ακάρεα, νηματώδεις σκώληκες, σαλιγκάρια, πτηνά κ.ά.) που μπορούν να προκαλέσουν ζημιές στα καλλιεργούμενα φυτά και στα παντός είδους γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα, τα τρωκτικά (ποντικοί, αρουραίοι κ.ά.) αποτελούν μια ομάδα, που αξίζει ιδιαίτερης προσοχής.

Αρουραίοι και ποντικοί

Αναμφίβολα, οι οικογένειες με τη μεγαλύτερη σημασία, όσον αφορά τις ζημιές που προκαλούν, είναι οι Arvicolidae και Muridae, δηλαδή, οι αρουραίοι και οι ποντικοί, που περιλαμβάνουν συνολικά 18 είδη. Οι δυο αυτές οικογένειες ξεχωρίζουν πολύ εύκολα και από τους μη ειδικούς, ως εξής:

■ Οι αρουραίοι και οι αναβολιοί ζουν μόνο στον αγρό, στο χωράφι, στα δάση και όχι (ή εντελώς σπάνια) στα σπίτια και τις αποθήκες. Άλλωστε το όνομα «αρουραίος» βγαίνει από το αρένα (λατινική λέξη που σημαίνει χώμα). Σκάβουν στο έδαφος στοές (λαγούμια) πολλών δεκάδων μέτρων και σε μεγάλο βάθος μερικές φορές. Επικοινωνούν, βέβαια, με εξόδους-εισόδους (οπές) με την επιφάνεια του εδάφους. Τρέφονται εντός και εκτός των στοών με φυτικά μέρη (ρίζες, ριζώματα, κονδύλους, βολβούς, στελέχη φυτών, φύλλα, καρπούς, φλοιό κορμού, κλάδων ή και κλαδίσκων).

Έχουν χαρακτηριστικά κοντή έως πολύ κοντή ουρά, πάντα τριχωτή, ποτέ με

φολίδες. Έχουν μικρά μάτια, μικρά αυτιά, κοντόχονδρο σώμα, κοντά πόδια, αμβλύ ρύγχος και αποστρογγυλεμένο πλατύ κεφάλι.

■ Οι ποντικοί και επίμυες ζουν, ανάλογα με το είδος, τόσο στην ύπαιθρο όπου όμως δεν σκάβουν στοές (σπάνια μπορεί να κάνουν πολύ μικρές), όσο και σε κατοικίες, αποθήκες, στάβλους κ.ά. Έχουν καλά ανεπτυγμένα μάτια, αυτιά και οξύληκτο ρύγχος. Έχουν ουρά σχεδόν ίση έως πολύ μεγαλύτερη από το μήκος του σώματός τους, με φολίδες και πολύ λίγες τρίχες. Έχουν μικρό έως και αρκετά μεγάλο μέγεθος. Δεν είναι μόνο φυτοφάγα αλλά τρέφονται και με ζωικής προέλευσης τροφές, είναι δηλαδή παμφάγα.

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι αυτό που ο πολύς κόσμος ονομάζει αρουραίους και έχει στο νου του ότι αυτά είναι μεγάλα ποντίκια, δεν είναι οι πραγματικοί αρουραίοι αλλά οι επίμυες, δηλαδή μεγάλου μεγέθους ποντίκια.

Ακανθοποντικός και μικροθαμνοποντικός

Από τα 18 είδη αρουραίων και ποντικών, ορισμένα απαντώνται σχεδόν σε όλη την Ελλάδα, ενώ άλλα έχουν περιορισμένη εξάπλωση. Ως παράδειγμα περιορισμένης εξάπλωσης αναφέρουμε εδώ τον Ακανθοποντικό (*Acomys minous*), που απαντά μόνο στην Κρήτη. Για το είδος αυτό αξίζουν δυο λόγια: Ξεχωρίζει από τα άλλα *Muridae* από το ακανθώδες τρίχωμα που καλύπτει τη ράχη του και που μπορεί να ανασηκώνεται. Δεν έχει ιδιαίτερη ανάγκη από νερό και έτσι μπορεί να ζει σε εδάφη πετρώδη, ξηρά όταν εκεί βρίσκει τροφή. Την ημέρα κρύβεται σε σχισμές, σε κοιλότητες και τρύπες. Σχηματίζει κοινωνικές ομάδες με μεγάλη συνοχή.

Ένα άλλο είδος, που απαντιέται μόνο στη Βόρειο Ελλάδα, είναι το *Micromys minutus*, γνωστό ως μικροθαμνοποντικός. Είναι το πιο μικρό ελληνικό τρωκτικό, με βάρος 4,5 έως 7 γραμμάρια, που μπορεί να αναρριχάται με ευκολία πάνω στα πολύ λεπτά στελέχη των δημητριακών ή και σε άλλα είδη καλλιεργειών. Φτιάχνει μια υπέργεια σφαιρική φωλιά, που κρέμεται από τα στελέχη δημητριακών ή άλλο φυτικό υποστήριγμα. Τρέφεται από σπόρους, πράσινα μέρη φυτών ή και από έντομα. Σε περιπτώσεις που παρατηρούνται πληθυσμιακές εξάρσεις μπορεί να ζημιώσει τα δημητριακά (αναφέρονται απώλειες 40-70%).

Τα *Muridae*

Από τα Muridae τρία είδη, τα *Mus musculus* (το κοινό κατοικίδιο ποντίκι), *Rattus rattus* (μικροεπίμυς) και *Rattus norvegicus* (μεγαλοεπίμυς), συμβιώνουν με τον άνθρωπο. Ανάλογα με το είδος βρίσκονται σε κατοικίες, στάβλους, αποθήκες, υπονόμους, αγροκτήματα κ.ά., όπου προκαλούν πάρα πολλά προβλήματα (ζημιές), αλλά και εμπλέκονται σε πολύ σοβαρά θέματα δημόσιας υγείας.

Από την ίδια οικογένεια, τα διάφορα είδη του γένους *Arodemus* (θαμνόβιοι ποντικοί) σπανιότερα μπορεί να επισκεφθούν –ιδιαίτερα το χειμώνα– αγροκίες, αποθήκες, αχυρώνες, εγκαταλελειμμένα σπίτια, αγροκτήματα, φυτώρια, θερμοκήπια, όπως για παράδειγμα το *Arodemus sylvaticus* (γκριζολαιμοθαμνοποντικός). Το είδος αυτό, όπως και τα άλλα δυο είδη, *Arodemus flavicollis* (κιτρινολαιμο-θαμνοποντικός) και *Arodemus agrarius* (ταινιοθαμνο-ποντικός), προτιμούν την ύπαιθρο, τα δάση και χαμηλούς θάμνους. Το πρώτο από τα είδη αυτά ξεχωρίζει από ένα κίτρινο δακτύλιο σαν περιλαίμιο και το δεύτερο από μία μαύρη ταινία που φέρει κατά μήκος της σπονδυλικής του στήλης.

Είναι, λοιπόν, σαφές ότι σε φυτώρια δασικών και οπωροφόρων, σε καλλιέργειες δημητριακών, τεύτλων, σε θερμοκήπια, λαχανόκηπους, ανθόκηπους, σε λιβάδια, δάση, αλλά και σε σιλό, αποθήκες με τρόφιμα, ζωοτροφές και σε σπίτια, τα διάφορα *Arodemus* μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα.

Τα Arvicolidae

Στα Arvicolidae, το είδος *Pitymys felteni* (ορεινοαναβολιός) απαντάται στη Βόρεια Ελλάδα, σε υψόμετρο 1.100 έως 1.700 μέτρα, σε πυκνά, υγρά δάση οξιάς και ελάτης και κοντά στις όχθες ορεινών ρυακιών. Το είδος *Pitymys subterraneus* (μικροαναβολιός) είναι ο πιο μικρός από τους αρουραίους και τους αναβολιούς, έχει βάρος 12,5-22 gr και απαντάται από τη Θεσσαλία, την Ήπειρο και βορειότερα.

Περιορισμένη εξάπλωση (Μακεδονία, Θράκη) έχει το *Arvicola terrestris* (οχθοαρουραίος). Βρίσκεται ιδιαίτερα στις παραλίμνιες και παραποτάμιες περιοχές, καλλιεργούμενες ή μη.

Στη Μακεδονία, στη Θράκη, αλλά και στην Ήπειρο απαντάται και ο ξανθοαρουραίος (*Clethrionomys glareolus*), ο οποίος, αν και αρουραίος, μοιάζει κάπως με ποντικό (ρύγχος πιο μακρύ, μάτια πιο μεγάλα, αυτιά πιο ελεύθερα και ουρά πιο μακριά από τους υπόλοιπους αρουραίους). Ξεχωρίζει από την έντονη διαφορά του χρωματισμού της ράχης (ζωηρό ξανθοκόκκινο χρώμα) από την κοιλιά (γκρίζα ανακατεμένη με κίτρινο), ιδιαίτερα προς το πίσω μέρος του σώματος.

Ο πιο ευδιάκριτος, όμως, αρουραίος είναι ο χιονοαρουραίος (*Microtus nivalis*), λόγω του ότι έχει μια σχετικά μακριά ωχρόχρωμη ουρά που έχει μήκος περίπου το μισό του μήκους της κεφαλής και του σώματος και με αρκετά γκριζόχρωμο τρίχωμα.

Τον συναντάμε σε βραχώδεις πλαγιές, κυρίως σε βουνοπλαγιές μέχρι το όριο των δέντρων.

Στο γένος *Microtus* υπάρχουν 3 ακόμη είδη με ιδιαίτερη οικονομική σημασία για τη χώρα μας, τα *Microtus arvalis* (αγροτοαρουραίος), *Microtus epiroticus* (βαλκανοαρουραίος) και *Microtus quentheri* (ανατολικοαρουραίος).

Στη χώρα μας οι πιο γνωστές οικογένειες τρωκτικών είναι οι εξής:

- *Sciuridae* με 3 είδη: Το σκίουρο ή βερβερίτσα, την γαλιά ή σκίουρο της Λέσβου και το λαγόγυρο.
- *Muscardinidae* με 3 είδη: Το δενδρόμυ ή δρυόμυ, το λεπτοκαρυόμυ και το μυωξό.
- *Spalacidae* με 2 είδη τυφλοποντικών.
- *Cricetidae* με 1 είδος, τον κρικητό τον μεταναστευτικό.
- *Gerbillidae* με 1 είδος, το θυσανοποντικό.
- *Caryomyidae* με 1 είδος, το μυοκάστορα.
- *Arvicolidae* με 9 είδη αρουραίων και αναβολιών.
- *Muridae* με 9 είδη ποντικών, επίμυων και θαμνοποντικών.

Το παρόν άρθρο δημοσιεύεται με τη συνεργασία της οικονομικής και αγροτικής εφημερίδας «ΠΑΡΑΓΩΓΗ» (κυκλοφορεί στα περίπτερα κάθε Σάββατο) , <http://www.paragogi.net>

<http://bit.ly/19QgRcJ>